

Nefndarsvið Alþingis
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík, 10. janúar 2022
2112227/0.4.1

Efni: Umsögn um tillögu til þingsályktunar um rannsóknir á nýgengi krabbameina á Suðurnesjum, mál 138.

Embætti landlæknis þakkar tækifæri til þess að veita umsögn um tillögu til þingsályktunar um rannsóknir á nýgengi krabbameina á Suðurnesjum.

Umræða um nýgengi krabbameina á Suðurnesjum og hugsanleg tengsl við umhverfismengun í þessum landshluta hefur öðru hvoru skotið upp kollinum. Þannig var t.d. lögð fram fyrirspurn til heilbrigðisráðherra á 126. löggjafarþingi 2000-2001 sem hljóðaði svo: „*Hvert hefur verið nýgengi krabbameins á Suðurnesjum undanfarna áratugi samanborið við aðra landshluta?*“ Í [svari](#) við þeirri fyrirspurn var sagt að ekki væri hægt að fullyrða að fleiri greinist með krabbamein á Suðurnesjunum en í öðrum landshlutum, en þó væri tilhneiging hjá konum í þá veru og átti það sérstaklega við um lungnakrabbamein. Í júní 2017 birti krabbameinsskrá [úttekt](#) sína á nýgengi krabbameina í Reykjanesbæ í tengslum við fyrirspurnir undangenginna ára. Athugun þeirra á nýgengi krabbameina eftir búsetu við greiningu sýndi svipað mynstur í Reykjanesbæ og á landinu öllu. Nýgengi krabbameins í lungum var þó marktækt hærra í Reykjanesbæ en á landinu öllu, sem sennilegt þótti að orsakaðist af hárrí tíðni reykinga í Reykjanesbæ, en 85% lungnakrabbameina orsakast af reykingum. Einnig var talið líklegt að hækkuð tíðni leghálskrabbameins tengist lágri mætingatíðni í skimun. Hins vegar væri ekki hægt að útiloka að aðrar orsakir skýrðu einhvern hluta af hækkuðu nýgengi þessara tveggja gerða krabbameina.

Embætti landlæknis hefur gefið út lýðheilsuvísa eftir búsetusvæðum, þ.e. heilbrigðisumdæmunum sjö, síðan 2016. Þar hefur ítrekað komið fram Suðurnes standa verr að vígi en önnur umdæmi, eða meðaltal landsins, í mörgum af þeim lýðheilsuvísam sem embættið hefur skoðað. Það á bæði við um lýðheilsuvísa sem tengjast sjúkdómum, svo sem nýgengi tiltekinna krabbameina, dánartíðni vegna hjarta- og æðasjúkdóma, hlutfall ótímabærra dauðsfalla vegna langvinnra sjúkdóma og sjúkrahúslegur vegna langvinnra lungnasjúkdóma og vísa um notkun heilbrigðisþjónustu, t.d. mætingarhlutfall í skimanir fyrir krabbameinum. Þá hafa tilteknir lifnaðarhættir svo sem [reykingar](#), lítil ávaxta- og grænmetisneysla og lítil hreyfing verið algengari á Suðurnesjum borið saman við tölur fyrir allt landið. Sjá má jákvæðar breytingar á ýmsum lifnaðarháttum frá því að byrjað var að gefa út lýðheilsuvísa sem væntanlega skilar sér í breyttri sjúkdóma- og dánartíðni þegar fram líða stundir. Auk þess hefur hröð íbúafjölgun, hátt hlutfall íbúa af erlendum uppruna, tiltölulega hátt hlutfall íbúa sem glímur við fjárhagserfiðleika o.fl. samfélagslegir þættir reynst þessum byggðalögum áskorun, þ.á.m. heilbrigðisþjónustu.

Að framsögðu er nærtækasta skýringin að aukin tíðni tiltekinna krabbameina á Suðurnesjum tengist lifnaðarháttum á borð við reykingar og ýmsum samfélagslegum þáttum þó ekki sé hægt að útiloka tengsl við mengun á svæðinu út frá fyrirbyggjandi gögnum og rannsóknum. Þannig má færa rök fyrir því að mikilvægt sé að rannsaka það betur og svara þeirri spurningu með ákveðnari hætti.

Heilsa og líðan er afurð af samspili einstaklinga og þeirra nánasta umhverfis og aðstæðna. Embætti landlæknis bendir því á mikilvægi þess að rannsókn á nýgengi krabbameina á Suðurnesjum verði unnin í samvinnu ólíkra fræðigreina, m.a. innan lýðheilsu- og umhverfisvísinda. Í slíkri rannsókn er mikilvægt leitast við að svara þeirri spurningu hvaða þættir tengjast aukinni tíðni tiltekinna krabbameina og hver staða þeirra er þannig að samfélögin á Suðurnesjum og viðeigandi stofnanir samfélagsins geti unnið markvisst að úrbótum byggt á niðurstöðunum.

Þá telur embættið almennt mikilvægt að greina heilsu, líðan og áhrifaþætti heilsu og líðanar eftir búsetusvæðum til leiðbeiningar fyrir heilsueflandi starf líkt og gert er með útgáfu lýðheilsuvísa en efla þarf vísindarannsóknir á þessu sviði m.a. með því að setja fjármagn í uppbyggingu heilbrigðisvísindasjóðs í samræmi við heilbrigðisstefnu til 2030.

Virðingarfyllst,

f.h. embættis landlæknis

Sigríður Haraldsd. Elínardóttir
sviðsstjóri heilbrigðisupplýsinga